

ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՍԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գործադիր ամփոփում

Չաշվի առնելով շահակիցների շրջանում մշակութային ոլորտի կարողության գիտակցումը՝ Սեւան համայնքի մշակութային զարգացման ռազմավարության մշակման նպատակը ոլորտում որոշում կայացնողների համար ռազմավարական ուղեցույցի ստեղծումն է, որը կներառվի համայնքի հնգամյա զարգացման պլանում: Ռազմավարության միջոցով հնարավորություններ են ստեղծվել համայնքի մշակութային ներուժի ամբողջական բացահայտման ու վերաարժեւորման համար՝ ինչը ծառայելու է Սեւանի յուրաքանչյուր բնակչի կյանքի որակի բարելմանն ու համայնքի միջազգային հանրահռչակմանը:

ՄԶՌ հիմնական տեսլական է սահմանվել կայուն, պատասխանատու և ներառական մշակութային կյանքի առկայությունը Սեւան համայնքում:

Կայուն մշակութային կյանքն, առաջին հերթին, կարևոր է մշակութային ոլորտի զարգացման շնորհիվ համայնքի սոցիալ-տնտեսական կյանքի ակտիվացման, ինչպես նաև դրա շարունակականության ապահովման տեսանկյունից: Մյուս կողմից, հաշվի առնելով Էկոլոգիական հիմնախնդիրներն ու դրանց առանցքային դերը համայնքում, մեծ նշանակություն ունի մշակույթի միջոցով **պատասխանատու հասարակության կերտման գործընթացը՝ ձեւավորելով** համայնքում շրջակա միջավայրի հետ համակեցության օրինակելի մշակույթ՝ սկսած կենցաղավարությունից մինչև տնտեսական գործունեություն, ինչը օրինակ կծառայի նաև այլ համայնքների համար: Իսկ ներառական մշակութային կյանք ունենալու տեսլականը կարելի է համայնքի բոլոր բնակավայրերում մշակութային կյանքի հասանելիություն յուրաքանչյուր բնակչին՝ անկախ հնարավոր մարտահրավերներից:

Ռազմավարությամբ սահմանվել են երեք հիմնարար նպատակներ՝

- * **Ռազմավարական նպատակ 1. Առավելագույնս օգտագործել Սեւան համայնքի մշակութային ներուժը՝ ի նպաստ համայնքի կայուն սոցիալ-տնտեսական զարգացման**

- ★ ***Ռազմավարական նպատակ 2. Սևանը դիրքավորել որպես մշակութային խաչմերուկ և միջմշակութային փոխգործակցության հարթակ***
- ★ ***Ռազմավարական նպատակ 3. Սևանը հանրահռչակել որպես Էկոկենցաղավարման և Էկոտնտեսավարման մշակույթի ձևավորման և արտահանման համայնք***

Այս ամենը կյանքի կոչելու համար, առանցքային նշանակություն ունի Սեւան համայնքի նյութական ու ոչ նյութական մշա-կու-թային ժառանգության, ինչպես նաև մարդկային ռեսուրսների ներուժի բացահայտումը՝ ամբողջական քարտեզագրման միջոցով, որի իրականացման հնարավորությունները սահմանվել են ռազմավարությամբ:

Հարուստ պատմամշակութային ժառանգության ամբողջական քարտեզագրման աշխատանքների արդյուն-քերը հիմք են դառնում ռազմավարությամբ սահմանված առեւտրայնացման մեխանիզմների ձեւավորման ու իրականացման համար, ինչի նպատակը համայնքի սոցիալ-տնտեսական միջավայրի բարելավումն է:

ՄՁԻ հաջորդ հիմնական ուղղությունն է համայնքում ազգային և միջազգային մշակութային իրադարձությունների կազմակերպման հայեցակարգերի մշակումն ու իրականացումը, որը հնարավորություն է տալու հանրահռչակել Սեւանի մշակութային կարողությունները: Ընդ որում, այս ամենը զուգակցվում է մշակութային կյանքի ներառականության ու հասանելիության գաղափարախոսության հետ՝ համայնքում շարժական մշակույթի տարածման միջոցով:

Մշակութային զարգացման ռազմավարության առանցքը համայնքի բնակիչներն ու որոշում ընդունողներն են, որոնց կարողությունների ու հմտությունների զարգացումը համապատասխան վերապատաստումների ու վարպետության դասերի միջոցով մշակութային ոլորտի շարունակականության ապահովման հիմքն է դարձել:

Համայնքի ներկայացում

Սևան համայնքը ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի 6 խոշորացված համայնքներից մեկն է, որտեղ ապրում է 43720 բնակիչ: Սևան համայնքը բաղկացած է Սևան քաղաքից և հարակից 11 գյուղական բնակավայրերից:

Համայնքի տարածքը մշտապես բնակեցված է արդեն ավելի քան 5000 տարի, ինչը վկայում են տարածքում գոյություն ունեցող հնավայրերն ու հուշարձանները: 1840-ական թվականներին տարածքը սկսեց բնակեցվել ռուսներով: Ցարական կառավարությունը 1830-ականներից բնակեցնում էր Անդրկովկասը և բնակավայրերին տալիս ռուսական անուններ՝ նպատակ ունենալով այդ շրջանում ամրապնդել իր հենարանը: Այսպես՝ համայնքի տարածքում առաջացան Չկալովկա, Սեմյոնովկա և Ելենովկա բնակավայրերը: Վերջինս 1935-ին վերանվանվեց Սևան, իսկ 1961-ին ստացավ քաղաքի կարգավիճակ: Համայնքի կազմի մեջ մտնող Գազարին բնակավայրը ստեղծվել է Խորհրդային տարիներին՝ որպես արդյունաբերական ավան:

Սևան համայնքը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1890 (Չովաբեր)-2114(Սեմյոնովկա) մետր բարձրության վրա և զբաղեցնում է 392,7 քառ. կմ տարածք: 40 կիլոմետր երկարությամբ համայնքի ափերը ողողում են Սևանա լճի ջրերը, որը Հայկական լեռնաշխարհի բնության գարդերից է: Սևանա լիճը համարվում է երկրագնդի քաղցրահամ ջուր ունեցող 2-րդ բարձրադիր լիճը Հարավային Ամերիկայի Տիտիկակա լճից հետո:

Սևանին արտակարգ հմայք են տալիս շրջակա լեռները: Սևանա լիճը ներքին և միջազգային զբոսաշրջային ամենագրավիչ ուղղություններից մեկն է, ուր տարեկան այցելում է միջինում 300000 զբոսաշրջիկ՝ Սևանավանքը տեսնելու (9-րդ դ ճարտարապետական նշանավոր հուշարձան), լճի ափին վայելելու մաքուր ու թափանցիկ օդը, լճի խաղաղ ու հանդարտ ջրերը:

Համայնքն առանձնանում է բնական և ձեռակերտ հուշարձաններով և միջազգային նշանակության պատմամշակութային ժառանգությամբ: Տարածքով անցնում են միջպետական նշանակության ավտոմայրուղիներ, երկաթգիծ: Համայնքի տարածքում է գտնվում Նորաշենի արգելոցը (հայկական որորի բնակատեղին), Սևանի բուսաբանական այգին, «Սևան» Ազգային պարկի» այցելունեի կենտրոնը՝ տարածաշրջանի բուսական և կենդանական աշխարհի ցուցասրահով:

Առանձին ուշադրության է արժանի Լճաշենի հնավայրը՝ իր 6 միջնաբերդ ունեցող Կիլկոյան ամրոցով, համաշխարհային նշանակության բրոնզեդարյան դամբարանադաշտերով ու վիշապաքարերով, Ուրարտական թագավոր Արգիշտի Ա-ի սեպագիր արձանագրությունով, միջնադարյան քրիստոնեական բազմաթիվ հուշարձաններով:

1949 թվականից շահագործվում է Սևանի ՅԵԿ-ը: Այն ԽՍՀՄ առաջին ստորգետնյա հիդրոէլեկտրակայանն է, հետաքրքիր ճարտարապետական կառույց է, ունի զբոսաշրջային մեծ գրավչություն:

1939թ-ից համայնքում լույս է տեսնում “Սևան” թերթը:

Քաղաքում ժամանակին գործել է 7 գրադարան, որոնք հետո կենտրոնացվեցին մեկ վայրում՝ քաղաքի մշակույթի տանը: Գրադարաններ գործում են նաև համայնքի կազմի մեջ մտնող գյուղական մի քանի բնակավայրերում: Ընթերցանության պահանջը երիտասարդներին մղում է նաև այլ նախաձեռնությունների՝ ստեղծել փոքրիկ գրադարաններ, միմյանց միջև գրքեր փոխանակել, կազմակերպել գրքի քննարկումներ: Այս ամենի համար հարթակ է տրամադրում “Բոհեմ” արվեստանոց-թեյարան սոցիալական ձեռնարկությունը, որը դարձել է քաղաքի մշակութային կյանքը ակտիվ պահող հիմնական կառույցը:

Իսկ “Տեսվան” ընկերությունը, որը երիտասարդների կողմից ստեղծված և մեծ թափով զարգացող ՏՏ ընկերություն է, նպատակ ունի իր միջոցներով համայնքում հիմնելու մեծ ու ժամանակակից գրադարան ու պարի դպրոց՝ հին Սևանի մշակութային ավանդույթները վերականգնելու նպատակով:

1974թ-ից քաղաքային մշակույթի տանը գործել է Սևանի ժողովրդական թատրոնը, որը հյուրախաղերով հանդես է եկել Խորհրդային Միության տարբեր քաղաքներում: Թատերական ավանդույթները վերականգնելու նպատակով այսօր լուրջ ջանքեր են ներդրում քաղաքում ապրող արվեստագետները:

Քաղաքի՝ հարուստ ավանդույթներ ունցող երաժշտական դպրոցը այսօր կրում է նախկին տնօրենի՝ կոմպոզիտոր Վալերի Սարգսյանի անունը, ում շնորհիվ համայնքում պահաջարկ է ձևավորված դասական և սիմֆոնիկ երաժշտության հանդեպ:

Համայնքը մեծ ներուժ ունի նաև քանդակագործության, գեղանկարչության ու ժամանակակից արվեստի ոլորտներում՝ շնորհիվ այստեղ ապրող և արարող արվեստագետների:

Սևանի պատմամշակութային ժառանգության, անցյալի և ներկայի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ այն դարերի վեր միավորել ու համախմբել է մշակութային տարբեր ձևեր, եղել է օտար ազգիների հետ համերաշխ համակեցության, հանդուրժողականության ու մաքրակենցաղության օրինակելի վայր: Համայնքն ունի ապակենտրոնացված համագործակցության փորձ քույր քաղաքներ ձևաչափով եվրոպական մի շարք քաղաքների հետ (Գրենոբլ (Ֆրանսիա), Բրոդսկիցա (Լեհաստան), Ավիլիանա (Իտալիա), Պրահա-Վինոր (Չեխիա) և այլն): Բացի այդ, վերջին տարիներին համայնքն ունի երաժշտական փառատոների, սիմպոզիումների ու միջազգային արտ-ռեզիտենսների անցկացման հրաշալի փորձ: 2016 թվականից Սեւանը Սիսիանի, Դիլիջանի ու Գյումրի հետ միասին անդամակցել են ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի «Ուսումնառող քաղաքների համաշխարհային ցանց»-ին, ինչը Սեւան համայնքին հնարավորություն է ընձեռնվում օգտվել ցանցին անդամակցող այլ քաղաքների հետ տարբեր ոլորտներում (այդ թվում՝ մշակութային) համագործակցության յուրովի հարթակից:

Եվ ամենակարևորը, համայնքում ապրում են ակտիվ ու նախաձեռնող մարդիկ, ովքեր ամենօրյա մշակութահեն գործունեությամբ համայնքի մշակութային ապագայի իրական գրավականն են:

Այս ամենը աշխարհին ներկայացնելու ու զարգացնելու տեսանկյունից առանցքային նշանակություն ունի Սևանա լիճը քաղաքին կապող և միջպետական մայրուղու եզրով ձգվող շուրջ 17 հա տարածքով հանրային այգին, որը համայնքի բնակիչներն անվանել են «Երազանքի այգի»: Այն հիանալի վայր է միջմշակութային հաղորդակցության բաց հարթակ դարձնելու տեսանկյունից և իր աշխարհագրական դիրքի, և չափերի, և համայնքապատկան լինելու, և բնակիչների կողմից սիրված տարածք, իսկ արվեստագետների համար ստեղծագործելու սիրված վայր լինելու շնորհիվ: Ռազմավարության մշակման ընթացքում միջազգային արտ ռեզիդենսի շրջանակներում համայնքային այգում հիմնվեց փոքրիկ անտառ՝ “Ապագա” բառի տեսքով՝ որպես ապագայի հանդեպ պատասխանատու վարքագծի օրինակ:

ՄՁԻ նկարագրությունը

Ներածություն

ՄՁԻ մշակման աշխատանքներն իրականացվել են 2021թ-ի դեկտեմբերից 2022թ մայիսն ընկած ժամանակահատվածում, Եվրոպական միության կողմից ֆինանսավորվող EU4Culture ծրագրի շրջանակում՝ «Տարածքային զարգացման և

հետազոտությունների կենտրոն» ՀԿ-ի, Սևանի համայնքապետարանի, ««Սևան» երիտասարդական ակումբ» և «Նոր արվեստի փուլ» ՀԿ-ների կողմից: ՄՁՌ մշակման աշխատանքներում անգնահատելի է EU4Culture ծրագրի շրջանակներում տրամադրված փորձագիտական, մասնագիտական և ֆինանսական աջակցությունը: Ռազմավարության մշակման սկզբնական փուլում EU4Culture ծրագրի ազգային համակարգողն ու տեղական փորձագետները տրամադրել են արժեքավոր խորհրդատվություն ու անհրաժեշտ ուղեցույցեր: 2022թ-ի մարտին երևանում EU4Culture ծրագրի շրջանակներում կայացած Վավերացման ազգային կոնֆերանսը բավական արդյունավետ էր՝ հատկապես փորձի փոխանակության տեսանկյունից: Բացի այդ, միջազգային և ազգային փորձագետների, ազգային համակարգողի կողմից ներկայացրած զեկույցներն ու անհատական խորհրդատվությունները կարևոր էին ՄՁՌ մշակման աշխատանքների վերջնականացման տեսանկյունից: ՄՁՌ մշակման աշխատանքներում ներգրավված թիմը մայիսի 18-20-ը Կրաստանի մայրաքաղաք Թբիլիսում մասնակցեց EU4CULTURE Տարածաշրջանային ցանցի առաջին համաժողովին: Համաժողովի ընթացքում Արևելյան գործընկեր անդամ երկրների ներկայացուցիչներին ներկայացվեց տարածաշրջանային ցանցի հայեցակարգը, ինչը շատ կարևոր է միջմշակութային հաղորդակցային ուղիների ստեղծման տեսանկյունից: Համաժողովի արդյունքում կապեր հաստատվեցին Արևելյան գործընկերության անդամ երկրների քաղաքների ներկայացուցիչների հետ՝ ձեռք բերելով պայմանավորվածություններ համագործակցության հետագա ձևաչափերի մշակման ուղղություններով:

Մեթոդաբանություն

Սևան համայնքի մշակութային զարգացման ռազմավարության մշակման աշխատանքներն իրականացվել են հստակ մշակված և ընտրված մեթոդաբանությամբ:

Comment [1]: Ազգային համակարգողի

Համայնքի մշակութային արժեքները բացահայտելու և ներուժը գնահատելու համար իրականացվել է պատմամշակութային ժառանգության քարտեզագրում և բնակչության կարիքների գնահատում: Պատմամշակութային ժառանգությունն ավելի հասցեական և թիրախային դիտարկելու համար առանձնացվել են նյութական և ոչ նյութական ժառանգությունները, ինչպես նաև մարդկային ռեսուրսները:

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Պատմամշակութային կոթողներ, ✓ Եկեղեցիներ, հուշարձաններ ✓ Բնական հուշարձաններ ✓ Կառույցներ/շենք շինություն 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Խոհանոց ✓ Երգ, երաժշտություն, նկարչություն, պար ✓ Առասպելներ/լեգենդներ ✓ Սովորույթներ, կենցաղավարություն 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Արվեստագետներ ✓ Մշակույթի և հարակից ոլորտներում կրթություն ստացողներ; ✓ Համայնքի բնակիչներ, որոնք հետաքրքրություն են ներկայացնում մշակութային տեսանկյունից
---	---	--

ՄՁԻ մշակման մեթոդաբանական հիմքը առաջնային և երկրորդային տեղեկատվության հավաքագրման գործիքակազմի կիրառումն է: *Առաջնային տեղեկատվության* հավաքագրման համար իրականացվել մշակութային ժառանգության արժեքների քարտեզագրում: Քարտեզագրման աշխատանքներն իրականացվել են երիտասարդների ներգրավմամբ, ինչի նպատակով նախապես իրականացվել է նրանց կարողությունների բարձրացում՝ լուսանկարչական, վլոգգինգի և ստորթելինգի դասընթացների (յուրաքաչյուրը 2-օրյա և 20-ական մասնակիցներով) միջոցով: Երիտասարդները, ոլորտի լավագույն մասնագետների աջակցությամբ համապատասխան կարողություններ ու հմտություններ ձեռք բերելուց հետո, իրանացրել են մշակութային ժառանգության արժեքների քարտեզագրման աշխատանքները, որի արդյունքում ձևավորվել են ֆոտոտեսադարաններ, տեսադարաններ և պատմությունների շտեմարաններ՝ ներառելով Սևան համայնքի

նյութական և ոչ նյութական արժեքները: Դրանք տեղադրվել են նաև Սևան համայնքապետարանի պաշտոնական կայքում: *Երկրորդային տեղեկատվության* հավաքագրման համար հիմք են ծառայել պաշտոնական աղբյուրների ուսումնասիրությունը, միջազգային կազմակերպությունների կողմից իրականացված վերլուծությունները, մասնագիտական գրականության, **ոլորտային այլ նյութերի** վերլուծությունը:

Առաջնային և երկրորդային տեղեկատվության հավաքագրումից հետո իրականացվել է այդ տեղեկատվության վերլուծություն՝ քանակական և որակական գործիքակազմի կիրառմամբ: Մասնավորապես, քանակական մեթոդների կիրառմամբ ներկայացվել է առաջնային և երկրորդային տեղեկատվության հիմնական իրավիճակային վերլուծություն, այդ թվում՝ զարգացման միտումներն ու կանխատեսումները, իսկ հետազոտության որակական մեթոդաբանական գործիքակազմով տրվել են կոնկրետ գնահատականներ ու մոտեցումներ՝ ինչպես գոյություն ունեցող, այնպես էլ ընթացիկ և կանխատեսվող իրավիճակների վերաբերյալ: Սևան համայնքի ՄՁԻ որակական ազդեցության գնահատման համար իրականացվել է SWOT վերլուծությունը՝ ինչը հնարավորություն է տալիս ստանալ իրավիճակային զարգացման համապարփակ և համեմատական պատկեր:

ՄՁԻ մշակման մեթոդական հենքը Սևան համայնքի բնակիչների կարիքների գնահատումն է, ինչը հնարավորություն է տալիս ապահովել ռազմավարության մշակման աշխատանքների կարևորագույն սկզբունքը՝ համայնքի բնակիչների մասնակցայնությունը: Ռազմավարության համար կարևոր անկյունաքար է այն, որ այն պետք է լինի համայնքի յուրաքանչյուր բնակչին, հետևաբար, առաջին հերթին, ռազմավարության մշակման աշխատանքների համար ձևավորվեց 100-ից ավել շահակիցների հարթակ, որի անդամները, ֆոկլուս-խմբային հանդիպումների, փորձագիտական հարցազրույցների, Town Hall քննարկումների ձևաչափերով ակտիվ մասնակցել են ՄՁԻ մշակման աշխատանքներում, **որոնք ներկայացրել են Սեւան համայնքի բոլոր 12 բնակավայրերը:**

2022 թվականի հունվար-փետրվար ամիսների ընթացքում կազմակերպվել են 4 ֆոկլուս-խմբային հանդիպումներ՝ ըստ հետևյալ թիրախային խմբերի՝

- ✓ Շահակիցների հանդիպում (բազմաշերտ խումբ՝ 23 մասնակից)
- ✓ Արվեստագետներ և արհեստի ոլորտի ներկայացուցիչների հետ հանդիպում (24 մասնակից)

✓ Պետական գերատեսչությունների ներկայացուցիչների հետ հանդիպում (10 մասնակից՝ ՏԻՄ, մարզպետարան, ԿԳՄՄՆ, Էկոնոմիկա, շրջակա միջավայր, բնապահպանություն, Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի, Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների)

✓ Երիտասարդների հետ հանդիպում (10 մասնակից):

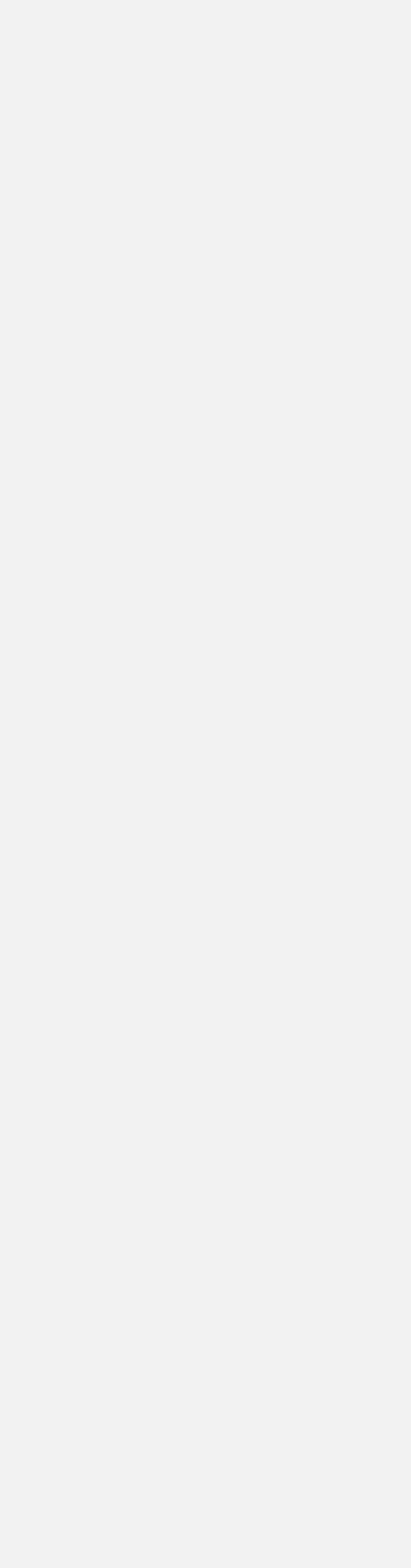
Ֆոկուս-խմբային հանդիպումների ընթացքում շահակիցների հետ քննարկվել է համայնքի մշակութային զարգացման հիմնական մոտեցումները, իրականացվել է ՄՁԻ տեսլականի և առաքելության ընտրությունը: Ֆոկուս-խմբային հանդիպումների արդյունքում առանձնացվել են 3 փորձագետներ, որոնց հետ իրականացվել են առանձին հարցազրույցներ՝ առավել խորքային մասնագիտական հարցեր ու դիրքորոշումներ քննարկելու համար: Փորձագիտական հարցազրույցներ են անցկացվել հայտնի քանդակագործ, խաչքարագործ Մուրադ Յովակիմյանի, երիտասարդ ճարտարապետ Յայկ Բաբայանի, ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության ներկայացուցիչ Վահագն Սարգսյանի հետ: Իսկ Town Hall երեք քննարկումներին մասնակցել են համայնքի 150 բնակիչներ, որոնց հետ վերլուծվել են ՄՁԻ առանձին բաղադրիչներն ու ռազմավարական նպատակները, ինչպես նաև ներկայացվել են յուրաքանչյուր նպատակից բխող գործողությունները: Հաշվի առնելով Էկոլոգիական հիմնահարցերի կարևորությունը Սևան համայնքի մշակութային կյանքի զարգացման հարցում՝ ՄՁԻ մշակման աշխատանքների շրջանակներում իրականացվել է նաև «Էկոլոգիական արվեստ» միջազգային արտ ռեզիդենտ՝ 4 տեղացի և 2 օտարերկրյա արվեստագետների մասնակցությամբ: Միջազգային արտ ռեզիդենտը նաև համայնքի մշակութային զարգացման տեսլականի յուրօրինակ վալիդացիա էր :

6 ամիս տևած և ամբողջ համայնքը համախմբած աշխատանքների արդյունքում մշակվել է Սևանի մշակութային զարգացման ռազմավարության փաստաթուղթը, որը դառնալու է նաև համայնքի [հնգամյա զարգացման ծրագրի](#) բաղկացուցիչ:

Սևան համայնքի մշակութային զարգացման SWOT վերլուծություն

Ուժեղ կողմերը	Թույլ կողմեր
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Աշխարհագրական դիրքն ու բնակլիմայական պայմանները, ✓ Ուժեղ կոնտրաստների առկայությունը 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Մշակութային կյանքի պասիվությունը, ✓ մշակութային ոլորտի անբավարար

<p>տարբեր ոլորտներում՝ սկսած բնակլիմայական պայմաններից մինչև կենցաղավարում</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Չամաշխարհային նշանակության, բացառիկ ու ֆենոմենալ հնագիտական ժառանգությունը, ✓ Երկրում զբոսաշրջային ամենաշատ այցելվող վայրերից մեկի՝ Սևանավանքի և Սևանի թեակղզու առկայությունը համայնքի տարածքում, ✓ Մշակութային արժեք ներկայացվող նյութական ու ոչ նյութական հարուստ ժառանգությունը, ✓ Փառատոներ, սիմպոզիումների, մեծ համերգների, գիտաժողովների, արտ-ռեզիտենսների իրականացման փորձը, ✓ Չամայնքում ակտիվ աշխատող և մշակույթ ստեղծող մարդկանց առկայությունը, ✓ Չամայնքի բնակիչների ակտիվությունը, ներգրավվածությունն ու նախաձեռնողականությունը: ✓ Տարբեր մշակույթների համերաշխ համակեցության պատմությունը, ✓ ՏԻՄ- ՔՅԿ համագործակցության առկայությունը, համատեղ ծրագրերի լուրջ փորձը, ✓ ԵՄ երկրներում քույր քաղաքների առկայությունը, ապակենտրոնացված համագործակցության փորձը այդ քաղաքների հետ 	<p>Ֆինանսավորումը ՏԻՄ-ի կողմից,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ կրթության և մշակույթի միջև կապի գրեթե բացակայությունը, ✓ չգործող կամ վատ գործող մշակութային և հարակից ենթակառուցվածքները, ✓ համայնքապետարանի ու մշակութային գործիչների/ ոլորտը կարևորողների միջև համագործակցային հարթակի բացակայությունը: ✓ Մշակութային ոլորտի կառավարման հմտությունների պակասը պատասխանատուների մոտ: ✓ Մշակույթի կարևորության, մշակույթի միջոցով համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման հնարավորությունների մասին գիտակցության պակասը որոշում ընդունողների մոտ ✓ Սեփական բացառիկ պատմամշակութային ժառանգության ու դրա նշանակության մասին իրազեկության պակասը համայնքի բնակիչների շրջանում, ✓ Մշակույթի առևրայնացման հմտությունների ու կարողությունների պակասը համայնքում:
---	---

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Մշակութային ոլորտում գործող ուժեղ ՅԿ-ների առկայությունը և գործունեությունը համայնքում ✓ ՏՏ ոլորտի արագ թափով զարգացումը համայնքում 	
Հնարավորություններ	Սպառնալիքներ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ համայնքի արմատներ ունեցող սյուռքահայերի, այդ թվում՝ հայտնի մշակութային գործիչների առկայությունը, ✓ համայնքի արմատներ ունեցող և երկրի գիտության և մշակույթի ոլորտում ակտիվ գործունեություն ծավալող մարդկանց մեծ թիվը, ✓ Սևանա լիճը՝ որպես հայտնի զբոսաշրջային կենտրոն/ բրենդ, ✓ Սևանա լիճը՝ որպես տարածաշրջանային նշանակության խմելու ջրի շտեմարան, ✓ քույր քաղաքների հետ հարաբերությունների ակտիվացումը, ✓ միջազգային փորձի տեղայնացմամբ՝ մշակութային կյանքի ակտիվացումը, ✓ Համայնքի հանդեպ հետարքրվածությունը մարզական ոլորտում (այս բնակլիմայական պայմաններում մարզվողները պոտենցիալ հաղթողներ են այլ վայրերում կազմակերպվող մրցումների ժամանակ) ✓ Լճաշենի հնավայրի նկատմամբ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Համայնքում հատկապես 44-օրյա պատերազմին հաջորդող տագնապայնության ալիքները, ✓ երկրում քաղաքական նոր ցնցումները, ✓ Ադրբեջանի կողմից ՀՀ սուվերեն տարածք ներխուժելու արդյունքում, այդ թվում՝ Գեղարքունիքի մարզում, անվտանգության երաշխիքների բացակայությունը, ✓ Մշակութային ոլորտի ազգային ռազմավարություն բացակայություն, ✓ մշակութային օրենսդրական բացերն ու սահմանափակումները; ✓ Գլոբալիզացիայի պայմաններում որպես փոքր բաց տնտեսություն ունեցող երկիր ազգային ինքնության և մշակույթի կորուստը; ✓ Պետական մակարդակով մշակույթի հանդեպ անտարբերությունը:

<p>հետաքրքրությունը աշխարհի հնագետների շրջանում</p> <p>✓ Մշակույթի առևտրայնացման հնավարությունների բացահայտումը համայնքում՝ հաշվի առնելով համանման համայնքների միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը,</p> <p>✓ Մշակութային կյանքի ակտիվացման շնորհիվ համայնքի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի բարելավումն ու բնակչության կյանքի որակի բարձրացումը:</p>	
--	--

Սեւան համայնքի մշակութային զարգացման հնարավորությունների վերլուծությունը SWOT գործիքի կիրառմամբ հնարավորություն է տվել համապարփակ գնահատականներ տալ՝ ներկայացնելով ինչպես ոլորտի ուժեղ և թույլ կողմերը, այնպես էլ զարգացման հնարավորություններն ու սպառնալիքները: Մշակութային ներուժի զարգացման տեսանկյունից համայնքում ուժեղ կողմ են դիտարկվել ինչպես բնական միջավայրն ու հարուստ պատմամշակութային ժառանգությունը, այնպես էլ համայնքում առկա մշակութային տարատեսակ իրադարձությունների փորձն ու մշակութաստեղծ մարդիկ ու կառույցները: Մինևույն ժամանակ, թույլ զարգացած կամ չգործող մշակութային ենթակառուցվածքներն ու պետական մակարդակով դրանց ուղղված ուշադրության պակասը մշակութային ոլորտի զարգացման թույլ կողմեր են: Այս ամենը զուգակցվում է ինչպես շահագրգիռ կողմերի անհրաժեշտ կարողությունների եւ ֆինանսավորման պակասով, ինչի պատճառ է դարձել համայնքի բնակիչների որոշակի անտարբերությունը առկա պատմամշակութային արժեքների նկատմամբ եւմ հետևաբար, դրանց առևտրայնացման հնարավորությունների ոչ լիարժեք իրացումը:

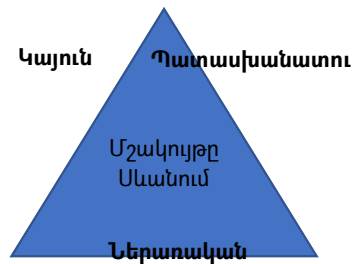
Մյուս կողմից, համայնքն ունի մշակույթի զարգացման անգնահատելի հնարավորություններ՝ հաշվի առնելով հատկապես Սեւանա լճի կարելորությունը, Լճաշենի հանդեպ միջազգային հետաքրքրությունն ու աշխարհագրական դիրքով պայմանավորված համայնքի հանդեպ մարզական ոլորտում հետաքրքրվածությունը:

Հատկանշական է նաև միջազգային համագործակցության հնարավորությունների առկայությունը: Մշակույթի զարգացման տեսանկյունից համայնքի համար իրականացվել է նաև միջազգային փորձի ուսումնասիրություն, որի ադապտացիան ոլորտային մի շարք խնդիրներ է լուծում: Մասնավորապես, Դուբլին քաղաքի օրինակով մշակութային զարգացումը փոխկապակցվել է տնտեսական, սոցիալական եւ բնապահպանական հեռասյուններով: Լինզ քաղաքի օրինակը ցույց է տալիս բաց տարածքներում մշակութային կետերի ստեղծման հնարավորությունները համայնքում: Համայնքի մշակույթի զարգացման հնարավորությունների նպատակներն ու գործողությունները սահմանելիս դիտարկվել է նաև Բելգիայի Անթվերպ քաղաքի օրինակը, որտեղ հին շենքեր, չօգտագործվող շենքերը որպես մշակութային արժեք են վերափաթեթավորում: Հաշվի առնելով մշակույթի զարգացման սոցիալ-տնտեսական հնարավորությունները՝ Վարնայի օրինակով ոլորտի զարգացման ռազմավարությամբ նախասահմանվել է համանքի երկարաժամկետ զարգացումը՝ մարդկանց կյանքի որակի բարելավման սկզբունքով: Ուսումնասիրվել է Փիլզենի (Չեխիա) օրինակը, որտեղ առկա են մշակույթի զարգացման համագործակցության արդյունավետ մեխանիզմներ բոլոր շահակիցների միջև:

Բայցեւայնպես, մշակույթի զարգացման հարցում Սեւվան համայնքում առկա են բավական լուրջ սպառնալիքներ: Հետպատերազմյան զարգացումները եւ նոր ռազմական գործողությունների վերսկսման սցենարները համայնքում տազնապայսության որոշակի մթնոորշ են ձեւավորել: Մյուս կողմից, ոլորտային օրենսդրական կարգավորման մեջ բավական լուրջ բացեր են, ընդհուպ մինչև մշակույթի ոլորտը կարգավորող ազգային ռազմավարության բացակայությունը:

Տեսլական և առաքելություն 1-2 էջ

Տեսլականը՝ Կայուն, պատասխանատու և ներառական մշակութային կյանքի առկայությունը համայնքում

Համայնքի զարգացման գործում մշակույթի կարևորությունն ընդգծելու համար ՄՁՌ-ի մեջ հիմնական տեսլական է սահմանվել կայուն, պատասխանատու և ներառական մշակութային կյանքի առկայությունը համայնքում: **Կայուն մշակութային կյանքն**, առաջին հերթին, կարևոր է մշակութային ոլորտի զարգացման շնորհիվ համայնքի սոցիալ-տնտեսական կյանքի ակտիվացման, ինչպես նաև դրա շարունակականության ապահովման տեսանկյունից: Մշակութային կյանքի վերաարտադրությունը և դրա շնորհիվ համայնքում սոցիալ-տնտեսական զարգացումը հիմնական ուղենիշներից է ռազմավարության մշակման աշխատանքներում: **Existence of sustainable communities especially in developing countries of the 11th goal of SDG. Using culture as a tool to create career and business opportunities in the Sevan community, as well as to build a resilient society and economy in the community is one of the pillars of this CDS.**

Մյուս կողմից, հաշվի առնելով Էկոլոգիական հիմնախնդիրներն ու դրանց առանցքային դերը համայնքում, մեծ նշանակություն ունի մշակույթի միջոցով **պատասխանատու հասարակության կերտման գործընթացը**: Սևանա լճի առկայությունը՝ որպես բառացիկ Էկոհամակարգ, որպես տարածաշրջանային նշանակության խմելու ջրի շտեմարան, պարտավորեցնում են համայնքի հետ կապված բոլոր մակարդակներում որոշումների կայացման ժամանակ հաշվի առնել բնապահպանական բաղադրիչը և համայնքում ձևավորել շրջակա միջավայրի հետ համակեցության օրինակելի մշակույթ՝ սկսած կենցաղավարությունից մինչև տնտեսական գործունեություն, ինչը օրինակ կծառայի նաև այլ համայնքների համար:

Միևնույն ժամանակ, մշակույթի զարգացման հարցում մեծ դեր ունի դրա **ներառակությունը համայնքի բոլոր բնակիչների համար**: ՄՁԻ իրականացման շնորհիվ համայնքի յուրաքանչյուր բնակիչ (անկախ ազգության, բնակության վայրի, սեռի, ազգային կամ էթնիկական պատկանելիության, կրոնի, լեզվի կամ գրաված դիրքի) պետք է զգա մշակույթի դրական ազդեցությունն իր կյանքում: Մշակույթն անհրաժեշտ է դարձնել «շոշափելի» գործընթաց, որը համախմբում է համայնքը տարատեսակ մշակութային միջոցառումների ու իրադարձությունների շուրջ, ձևավորում է միասին երագելու, էկոհամայնք ունենալու գաղափարը, որի առաքելությունը համայնքում դառնում է բոլորինը:

ՄՁԻ հիմնական առաքելությունն է համայնքի մշակութային կարողությունների հզորացումը և դրա ծառայեցումը լուսավոր, մշակութահեն ու հանրահռչակված համայնք ստեղծելու համընդհանուր երազանքին՝ ի նպաստ համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և յուրաքանչյուր բնակչի բարեկեցության:

Նպատակներ և գործողություններ 5-50 էջ

<i>Առանձնահատուկ նպատակ</i>	Գործողություն
-----------------------------	----------------------

<p>1.1 Բացահայտել Սևան համայնքի մշակութային ներուժը՝ նյութական և ոչ նյութական մշակութային ժառանգության և առկա ռեսուրսների ամբողջական քարտեզագրման միջոցով:</p>	<p>1.1.1 Իրականացնել համայնք 11 բնակավայրերի պատմամշակութային ժառանգության և նյութական ռեսուրսների ամբողջական քարտեզագրում:</p> <p>1.1.2 Ստեղծել համայնքի ողջ տարածքում մշակութային գործունեություն ծավալող մարդկանց բազա՝ թիրախավորելով նրանց ըստ մշակութային գործունեության ոլորտի:</p> <p>1.1.3 Բացահայտել բնակավայրերում ակտիվ, նախաձեռնող, փոփոխություն բերող և ազդեցիկ մարդկանց</p>
<p>1.2 Առավելագույնս առևտրայնացնել Սևանի պատմամշակութային ժառանգությունը՝ օգտագործելով բացահայտված ռեսուրսները</p>	<p>1.2.1 Մշակել և իրականացնել մշակույթի առևտրայնացման մեխանիզմներ</p> <p>1.2.2 Ապահովել առևտրայնացման գործողությունների պլանի իրականացման մշտադիտարկում և գնահատում</p>
<p>1.3 Չարգացնել համայնքի կարողությունները մշակույթի առևտրայնացման և զբոսաշրջային ծառայությունների մատուցման ուղղությամբ</p>	<p>1.3.1 Համայնքում մշակութային գործունեություն ծավալող անհատների շրջանում իրականացնել մշակույթի առևտրայնացման թեմայով ուսուցումներ և վարպետության դասեր:</p> <p>1.3.2 Մշակել և իրականացնել համայնքի բնակիչների՝ զբոսաշրջային ծառայությունների մատուցման կարողությունների ու հմտությունների զարգացման վերապատրաստման ծրագիր:</p>
<p>1.4 Վերարժևորել, պահպանել և իրացնել համայնքի հարուստ ու բացառիկ հնագիտական ժառանգությունը՝ նորովի ներկայացման և հանրահռչակման միջոցով</p>	<p>1.4.1 Մշակել և իրականացնել համայնքի հնագիտական ժառանգության վերարժևորման, պահպանման, նորովի ներկայացման՝ գիտականորեն հիմնավորված, գործնականում կիրառելի և հանրության կողմից ընդունելի հայեցակարգ:</p> <p>1.4.2 Ստեղծել և տարածել մշակութային ժառանգությունը հանրահռչակող կոնտենտ (տեսանյութեր, կայք, ֆլայերներ, podcast-եր, փոստային բացիկներ, ցուցանակներ և այլն)</p> <p>1.4.3 Մշակել և պարբերաբար իրականացնել ինտերակտիվ թատերական ներկայացում, որը հնարավորություն կտա զուգահեռ ներկայացնել հնագույն Եթիունյան և ուրարտական մշակույթները, կենցաղը, ռազմական գործը, խոհանոցը՝ ստեղծելով փորձարարական զբոսաշրջային դեսպինեյժն</p> <p>1.4.4 Լճաշեն հնավայրի տարածքում թանգարանացնել առևմասն 1 ռամբառաններ:</p>

Առանձնահատուկ նպատակ	Գործողություն
<p>2.1 Սևան համայնքը վերածել մշակութային և միջմշակութային իրադարձությունների հաղորդակցության հս-ի</p>	<p>2.1.1 Բարելավել նվազագույն եկթակառուցվածքներ՝ մշակութային իրադարձությունների իրականացման և միջմշակութային հաղորդակցման համար</p> <p>2.1.2 Մշակել համայնքի բոլոր բնակայավայրերը ներառող մշակութային իրադարձությունների (փառատոներ, սիմպոզիումներ, գիտաժողովներ) հայեցակարգ:</p> <p>2.1.3 Մշակութային իրադարձությունների արդյունավետ և շարունակական կազմակերպման համար ստեղծել անհրաժեշտ նյութատեխնիկական բազա:</p> <p>2.1.4 Անցկացնել մշակութային իրադարձությունների արդյունավետությանն ուղղված կարողությունների զարգացման վերապատրաստումներ:</p> <p>2.1.5 Իրականացնել տեղական և միջազգային նշանակության մշակութային միջոցառումներ՝ 2.1.2 կետում մշակված հայեցակարգին համապատասխան:</p> <p>2.1.6 Մշակել և իրականացնել Սևան համայնքի մշակութային կյանքի վերաբերյալ իրազեկման արշավ՝ բարձրացնելու մշակույթի կարևորության մասին համայնքի գիտակցումը և խթանելու մարդկանց մասնակցությունը մշակութային կյանքին:</p> <p>2.1.7 Սևան քաղաքի հանրային այգու տարածքում ստեղծել շփման ու հաղորդակցման նորարար և ստեղծարար հարթակ՝ գլեմպերի օգնությամբ:</p>
<p>2.2 Մշակույթը դարձնել հասանելի և ներառական հարթակ Սևան համայնքի բոլոր բնակավայրերում</p>	<p>2.2.1 Ապահովել խոցելի խմբերի մասնակցայնությունն ու ներառականությունը համայնքի մշակութային իրադարձություններին:</p> <p>2.2.2 Ստեղծել մոբիլ մշակույթի կենտրոն՝ համայնքի բոլոր բնակավայրերում մշակույթի հասանելիության ապահովման համար:</p>
<p>2.3 Ուժեղացնել համայնքի կարողությունները՝ մշակութային ոլորտի կառավարման և սույն ռազմավարության իրականացման</p>	<p>2.3.1 Իրականացնել մշակութային ոլորտի կառավարման կարողությունների զարգացման դասընթաց ՏԻՄ աշխատակազմի համապատասխան աշխատակիցների համար:</p>

<p>արդյունավետության ապահովման նպատակով</p>	<p>2.3.2 Ձևավորել համագործակցության հարթակ ՏԻՄ-ի և մշակութային գործիչների միջև:</p> <p>2.3.3 Ստեղծել “Մշակութային Սևան” հիմնադրամ՝ ծրագրի շրջանակներում ստեղծվող ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման և դրանց կայունության ապահովման նպատակով:</p>
--	--

Առանձնահատուկ նպատակ	Գործողություն
<p>3.1 Խթանել Էկոլոգիական բաղադրիչը որոշումների կայացման գործընթացում</p>	<p>3.1.1 Ստեղծել և գործարկել ՏԻՄ-ին կից Էկոլոգիական խորհուրդ:</p>
<p>3.2 Ստեղծել Սևան համայնքում Էկոգրոսաշրջության տարբեր ուղղությունների և հնարավորությունների միջավայրի ձևավորման և զարգացման հարթակ</p>	<p>3.2.1 Կազմակերպել Էկոգրոսաշրջության թեմայով գիտական կոնֆերանս Ջայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի հետ:</p> <p>3.2.2 Մշակել և իրականացնել համայնքում Էկոգրոսաշրջության հնարավորությունների զարգացման հայեցակարգ:</p> <p>3.2.3 Մշակել և իրականացնել համայնքում ջրային և բարձրլեռնային գոտու սպորտաձևերի զարգացման հայեցակարգ:</p> <p>3.2.4 Մշակել և ներդնել Էկոգրոսաշրջության երթուղիներ</p>
<p>3.3 Համայնքի բնակիչների և տնտեսվարողների մոտ ձևավորել Էկոզգայուն վարքագիծ</p>	<p>3.3.1 Բարձրացնել Էկոլոգիական թեմաների վերաբերյալ համայնքի բնակիչների և տնտեսվարողների մոտ գիտակցության աստիճանը:</p> <p>3.3.2 Համագործակցելով բնապահպանական կազմակերպությունների հետ՝ իրականացնել Էկոմշակույթին առնչվող միջոցառումներ կրթական հաստատություններում:</p> <p>3.3.3 Կազմակերպել և իրականացնել միջազգային Էկո-արտ-ռեզիդենսներ:</p> <p>3.3.4 Նկարահանել և տեղական ՏՎ-ով հեռարձակել, սոցիալական ցանցերով տարածել թիրախային սոցիալական գովազդներ</p>

8. Իրականացման պլան

Սևան համայնքի մշակութային զարգացման ռազմավարությունը մշակվել է հինգ տարի ժամկետով և ներառվել է համայնքի 5-ամյա զարգացման ծրագրում:

Ստորև ներկայացվում է առաջիկա 2,5 տարվա գործողությունների ծրագիրը (այսուհետ տեքստում՝ ծրագիր), որի համաֆինանսավորման համար դիմում ենք EU4Culture-ի դրամաշնորհին:

Սույն ծրագիրն իրականացվելու է Սևան համայնքի ՏԻՄ-ի, գլխավոր հայտատու «Տարածքային զարգացման և հետազոտությունների կենտրոն» ՀԿ-ի և համահայտատուներ «Սևան» երիտասարդական ակումբ և «Նոր արվեստի փուլ» ՀԿ-ների համատեղ ջանքերով՝ բոլոր շահագրգիռ կողմերի ներգրավմամբ: Քանի որ ռազմավարության մշակումն իրականացվել է աննախադեպ մասնակցայնության ապահովմամբ, ապա շահակիցներն ու թիրախային խմբերը արդեն իսկ պատրաստ են ոչ միայն ներգրավվելու ռազմավարության իրականացման պրոցեսներում, այլև ապահովելու են դրա իրականացման մշտադիտարկումը՝ համաձայն աշխատանքային պլանում սահմանված ժամանակացույցի և տրամաբանական կառուցվածքում սահմանված ցուցանիշների: Այդ նպատակով ռազմավարության մշակման փուլում ձևավորված շահակիցների հարթակում ընդգրկված անձանցից կստեղծվի մշտադիտարկման հանձնաժողով, որը եռամսյակային կտրվածքով բոլոր շահակիցներին կներկայացնի մշտադիտարկման զեկույց: Գնահատումը կիրականացվի արտաքին փորձագետի ներգրավմամբ, որի ծախսերը ներառված են ծրագրի բյուջեում:

Ռազմավարության իրականացման համար կձևավորվի պրոֆեսիոնալ և փորձառու աշխատակազմ, ինչպես նաև որոշակի պարտականություններ կստանձնեն ՏԻՄ աշխատակազմի համապատասխան աշխատակիցները: Յուրաքանչյուր աշխատակցի աշխատանքային նկարագրերն ու պարտականությունները հստակ կֆիքսվեն պայմանագրերում, որոնք կստորագրվեն ծրագրի իրականացման առաջին երկու շաբաթների ընթացքում: Իրականացման ընթացքում կներգրավվեն նաև փորձագիտական կառույցներ կամ անհատ փորձագետներ, ովքեր կընտրվեն մրցութային եղանակով՝ շեշտադրելով բարձր պրոֆեսիոնալիզմը և տվյալ ոլորտում գրանցած հաջողությունները:

Ծրագրի իրականացման հիմնական գործողությունները, ըստ առանձնահատուկ նպատակների, ներկայացնում ենք ստորև.

1. Ծրագրի առաջին ութ ամիսների ընթացքում կբացահայտվի և տեղեկատվական շտեմարանի տեսքով ՏԻՄ-ի կայքում հասանելի կդառնա համայնքի ամբողջ մշակութային ներուժը, որի առևտրայնացումը և հանրահռչակումը հետագա քայլերում կնպաստի համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը և ճանաչելիության աճին: Համայնքի մշակութային ներուժի քարտեզագրումը արդեն իսկ սկսվել է ռազմավարության մշակման փուլում համայնքի երիտասարդների ներգրավման միջոցով, սակայն կարիք կա դրա առավել պրոֆեսիոնալ և ամբողջական իրականացման: Այս փուլում գործընթացում կներգրավվեն համալսարաններ և գիտական հաստատություններ, ինչպես նաև ԿԳՄՍ Նախարարության պատմության և մշակույթի հուշարձանների պահպանության գործակալությունը, ովքեր կապահովեն հետազոտության գիտական մասը, կտան տեղեկատվություն համայնքի տարածքում գոյություն ունեցող հուշարձանների մասին, կխթանեն ուսանողների մասնակցությունը հետազոտության դաշտային փուլին: Ծրագրի այս բաղադրիչի պատասխանատուն «Սևան» երիտասարդական ակումբն ու համայնքապետարանն են:

2. Մինչև 11-րդ ամսվա վերջ 1-ին կետի արդյունքների հիման վրա կմշակվի և կիրառության մեջ կդրվի համայնքի մշակութային ժառանգության առևտրայնացման քաղաքականություն՝ գործողությունների պլանով և մեխանիզմների նկարագրությամբ: Այդ նպատակով մրցութային եղանակով կընտրվի ուղեղային կենտրոն, ով կիրականացնի աշխատանքները: Քաղաքականությունը ՏԻՄ-ի կողմից ընդունվելուց հետո շահակիցներից փորձագետի ներգրավմամբ կձևավորվի մոնտիտորինգի հանձնաժողով՝ իրականացման ընթացք մշտադիտարկելու համար: Քաղաքականության մշակման համար պատասխանատու է ԿԻԴ կազմակերպությունը, իրականացման համար՝ համայնքապետարանը:

3. Ծրագրի իրականացման 5-րդ ամսից սկսած համայնքում կիրականացվեն մշակույթի առևտրայնացմանն ուղղված կարողությունների զարգացման դասընթացներ՝ 2-րդ կետում մշակված քաղաքականության իրականացմանն աջակցելու նպատակով: Դասընթացները նախատեսված են երկու տարբեր թիրախային խմբերի համար.

3.1 մշակույթի և ստեղծարար ոլորտի ներկայացուցիչներ՝ ընդհանուր թվով 20 մարդ, ովքեր ծրագրի 5-10-րդ ամիսների ընթացքում կմասնակցեն 5-օրյա դասընթացի՝ մշակույթն ու

ստեղծարար միտքը ապրանքի վերածելու, բրենդինգի և փաթեթավորման, մարքեթինգի և վաճառքի թեմաներով:

3.2 Չբոսաշրջության և հարակից ոլորտներում ծառայություն մատուցող կամ դրա պոտենցիալն ունեցող բնակիչների շրջանում (ընդհանուր թվով 150 մարդ) ծրագրի 11-րդ ամսվանից սկսած, յուրաքանչյուր 6 ամիսը մեկ (ծրագրի շրջանակներում 3 անգամ) կկազմակերպվի կարողությունների զարգացման 2 օրյա ուսուցումներ 4 թեմաներով՝ «Չյուրատնային գործ», «Սպասարկում», «Չբոսավարություն», «Չբոսաշրջային ծառայություններ և երթուղիների քարտեզագրում»:

4. Ծրագրի առանձնահատուկ նպատակներից է Լճաշենի բացառիկ ու համաշխարհային նշանակության հնագիտական ժառանգության հանրայնացումն ու առևտրայնացումը, ինչի համար նախ և առաջ անհրաժեշտ է.

4.1 մշակել համայնքի հնագիտական ժառանգության վերարժևորման, պահպանման, նորովի ներկայացման՝ գիտականորեն հիմնավորված, գործնականում կիրառելի և հանրության կողմից ընդունելի հայեցակարգ: Այս նպատակով անհրաժեշտ է համագործակցել ինչպես գիտական հաստատությունների, այնպես էլ ոլորտը կարգավորող պետական գերատեսչության(ԿԳՄՄՆ) հետ, քանի որ Լճաշենի ժառանգությունը համաշխարհային նշանակության ազգային արժեք է և կարիք ունի պետության հատուկ ուշադրության: Այս նպատակով դեռևս 2021թ-ին համագործակցության քառակողմ հուշագիր է ստորագրվել ծրագրի լիզ կազմակերպության, ՏԻՄ-ի, ՀԱԱ Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի և «Էրեբունի» պատմահնագիտական արգելոց թանգարանի միջև, համատեղ կազմակերպվել է «Լճաշենի ֆենոմենը» թեմայով 3-օրյա գիտաժողով Լճաշենում, որի ընթացքում նաև հարթակ է ստեղծվել համայնքի բնակիչների, գիտնականների, տեղական ու պետական կառավարման մարմինների երկխոսության համար, մասնակցային եղանակով մշակվել է Լճաշենի ժառանգության հանրայնացման և առևտրայնացման ճանապարհային քարտեզ, որը ևս ուսումնասիրվել է այս ռազմավարությունը մշակող փորձագիտական խմբի կողմից և ներառվել գործողություններում:

Կարևոր է, որ Լճաշենի հուշարձանի մասով հայեցակարգի մշակումը հանձնարարվի այնպիսի ուժեղ և գիտական ներուժով հաստատության, ինչպիսին «Էրեբունի» պատմահնագիտական

արգելոց թանգարանն է՝ թե որպես հուշագրի կողմ, թե որպես հուշարձանի թանգարանացման և առևտրայնացման հաջողված փորձ ունեցող և ազդեցիկ կառույց: Փաստաթուղթը պատրաստ կլինի և կներկայացվի ավագանու հաստատմանը 2023-ի փետրվարին: Այն ելթադրում է մինչև 30 էջանոց փաստաթուղթ, որը կներառի հուշարձանի բնութագիրը, նրա պահպանության ու հանրահռչակման պլանը, հուշարձանի կապը տեղիաբնակների հետ, հուշարձանների առևտրայնացման հաջողված փորձի օրինակներ: Այս բաղադրիչի համար պատասխանատու է լիդը:

4.2 Մինչև 2023 թ-ի հունիսը նախատեսվում է ստեղծել և տարածել համայնքի մշակութային ժառանգությունը հանրահռչակող կոնտենտ (2տեսանյութեր, 1կայք, 20 հուշարձանների մասին պատմող ընդհանուր թվով 6000 podcast-եր, 20 տեղեկատվական և ուղղորդող ցուցանակներ հուշարձանների տարածքում)

4.3 Ստեղծել փորձառական զբոսաշրջային դեսթինեյշն՝ ինտերակտիվ թատերական ներկայացման տեսքով, որը հնարավորություն կտա այցելուներին մտնել դերի մեջ և փորձել հնագույն էթիոպյան և ուրարտական մշակույթները, կենցաղը, ռազմական գործը, խոհանոցը: Այն նախատեսվում է իրականացնել մեծ մասշտաբով, Լճաշենի դամբարանադաշտի կողքին գտնվող ստադիոնի տարածքում, որը կարողանում է տեղավորել 500 հանդիսատես: Ներկայացումը ունենալու է միաժամանակ 60 մասնակից, որոնց մեջ 5-10-ը կլինեն հիմնական դերասաններ, իսկ մյուսները կլինեն հյուրերից և այցելուներից, ովքեր կհագնեն համապատասխան հանդերձանք և կմտնեն դերի մեջ: Սցենարաում թիրախավորվելու է պատմական այն պահը, երբ Ուրարտական թագավոր Արգիշտի 1-ինը հայտնվել է նախաուրարտական էթիոպի թագավորության մայրաքաղաք Լճաշենում(Իշտիկունի), ինչի մասին բնակավայրի կենտրոնում թողել է սեպագիր արձանագրություն: Այն հնարավորություն կտա միաժամանակ ցուցադրել 2 մշակույթ՝ ուրարտական և էթիոպյան, համապատասխան մարտակառքերով, 3500 տարեկան լճաշենյան քառանիվ սայլով, իրարից շատ տարբեր զենք ու զրահով, հանդերձանքով, կենցաղի առարկաներով: Միջոցառման սցենարի և բեմականացման համար պայմանավորվածություններ են ձեռք բերված Հայաստանի լավագույն մասնագետների, մշակույթի ոլորտի հայտնի գործիչների հետ: Ներկայացումը պատրաստ կլինի մինչև 2023թ-ի հունիս ամիսը: Այն փորձնական և հանրահռչակելու նպատակով կիրականացվի 2023-ի հունիս-օգոստոս ամիսների ընթացքում մեկ անգամ, եռօրյա փառատոնի տեսքով,

ապա որպես պրոդուկտ կփաթեթավորվի, կհանրահռչակվի, կվաճառվի և կիրականացվի 2024-ի հունիս-հոկտեմբեր ամիսներին՝ 3 անգամ: Ներկայացմանը զուգահեռ այդ օրերին Լճաշենում կիրականացվեն տարբեր էքսկուրսիաներ, վարպետաց դասեր, գիտաժողովներ՝ համաձայն 4.1 կետում մշակված հայեցակարգի:

Միջոցառումը կիրականացվի ՏԻՄ-ի և Լիդ կազմակերպության պատասխանատվությամբ, բոլոր գործընկեր ՅԿ-ների և շահակիցների, ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարության Չբոսաշրջության պետական կոմիտեի, ՀՀ ԿԳՄՍՆ նախարարության, «Փառատոնների ասոցիացիայի» ներգրավմամբ: Ներկայացման համար համապատասխան միջավայր ապահովող բոլոր պարագաներն ու հանդերձանքը կնախագծվի գիտական հենքի վրա՝ գտածոների կրկնօրինակներ, դրանց վրա եղած զարդանախշեր , որմնակարներ և այլն: Դրանք կպատրաստվեն հայտնի և փորձառու վարպետների կողմից:

4.4 Լճաշենի հնավայրում թանգարանացնել առնվազն մեկ դամբարան: Այս գործողությունը նախատեսվում է իրականացնել մինչև 2023թ-ի հոկտեմբեր: Այն կբարձրացնի տարածքի զբոսաշրջային գրավչությունը, կփրկի պեղված դամբարանը, որը մոնումենտալ շինություն է, կորսյան վտանգից, կցուցադրի արքայական թաղման ծեսը՝ քառանիվ կառքերով ու աննախադեպ գույքակազմով, կապահովի միջավայր նաև 4.3 կետի համար, նախադեպ կդառնա նաև հետազայում մյուս դամբարանների թանգարանացման համար: Գործողության պատասխանատուն ԼԻԴ կազմակերպությունն է: Գործողությունը կիրականացվի ՀԱԱ Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի հետ համատեղ:

4.5 Ռազմավարությամբ նախատեսվում է իրականացնել Կիլոյայան ամրոցների 3D մոդելավորում և վերականգնում AR տեխնոլոգիաների միջոցով՝ այս ծրագրի շրջանակները դուրս, հաջորդ 2,5 տարվա ընթացքում:

4.6 2023 թ-ի հունիսից գործարկել Լճաշենի երկրագիտական թանգարանը: Այս նպատակով դեռևս 2021-ի նոյեմբերին պայմանագիր է ստորագրվել ՀՀ պետական Պատմության թանգարանի հետ, որտեղ պահվում են Լճաշենյան գտածոների 70%-ից ավելին: Պատմության թանգարանի կողմից կմշակվի ցուցադրության հայեցակարգ, կկահավորվի ՏԻՄ-ի կողմից արդեն սուբվենցիոն ծրագրով վերանորոգված 400 մ2 թանգարանային տարածքը և կիրականացվի ցուցադրություն: Պատասխանատու՝ ՏԻՄ, գործընկեր՝ ՏՀՀԿ, Պատմության թանգարան:

4.7 Ստղծված բոլոր պրոդուկտները վաճառելու համար կարևոր է զբոսաշրջային կազմակերպությունների հետ կապերի ակտիվացումը՝ ճանաչողական այցերի կազմակերպման և համատեղ փաթեթների մշակման միջոցով մինչև 2024 թ-ի փետրվարը: Գործողության պատասխանատուն «Սևան» երիտասարդական ակումբն է:

5. Մշակութային զարգացում ապահովելու համար ռազմավարությամբ նախատեսված են անհրաժեշտ նյութական ենթակառուցվածքների բարելավումը, համայնքային այգու ցանկապատումն ու կանաչապատումը, որը վերածվելու է մշակութային բաց հարթակի:

Ենթակառուցվածքների բարելավման աշխատանքներ կիրականացվեն բոլոր 5 տարիներն՝ համայնքային բյուջեից: Դրանցից այս ծրագրի շրջանակներում կիրականացվի համայնքային այգու ցանկապատում, կապիտալ կվերանորոգվի և կկահավորվի մեկ մշակույթի տուն ՏԻՄ բոյջեից՝ ՀՀ կառավարության սուբվենցիոն ծրագրի շրջանակներում: «Սևան» երիտասարդական ակումբի կողմից համայնքում կկազմակերպվի դրամահավաք և կբարեկարգվի մեկ ճեմուղի, ամեն տարի կիրականացվեն կանաչապատման աշխատանքներ ՀԿ-ների կողմից: Այս գործողությունների պատասխանատուն ՏԻՄ-ն է, գործընկերը՝ «Սևան» երիտասարդական ակումբը:

6. Մինչև 2023 թ-ի դեկտեմբերը ընտրված փորձագիտական կառույցի կողմից կիրականացվի համայնքի բոլոր բնակավայրերը ներառող մշակութային միջոցառումների հայեցակարգ: Այն կհիմնվի նախնական հետազոտությունների, իրավական դաշտի ուսումնասիրության, բնակավայրերի՝ 1-ին կետի արդյունքում բացահայտված մշակութային ներուժի ու մարդկային ռեսուրսների վրա: Հայեցակարգը պատրաստ կլինի և կներկայացվի ավագանու հաստատմանը 2023-ի դեկտեմբերին: Պատասխանատու՝ Լիդ կազմակերպություն, գործընկեր՝ «Սևան» երիտասարդական ակումբ, «Նոր արվեստի փուլ» ՀԿ

7. Բոլոր բնակավայրերում մշակութային միջոցառումների և փառատոնների շարունակական կազմակերպման համար կստեղծվի անհրաժեշտ նյութատեխնիկական բազա (ծայնային և լուսային տեխնիկա, հոսանքի գեներատոր, տաղավարներ, վրաններ, բիոզուգարաններ, աղբամաններ, սեղաններ և աթոռներ տաղավարների համար, շարժական ինֆոտնակ և հանդերձական, շարժական ցանկապատեր զոնայավորման համար): Ապրանքները ձեռք կբերվեն մինչև 2023 թ-ի հունիս ամիսը: Պատասխանատու՝ Լիդ, գործընկեր Սևան երակ

8. Անցկացնել մշակութային իրադարձությունների արդյունավետությանն ուղղված կարողությունների զարգացման վերապատրաստումներ 2023 թ-ի մայիսից:

